

Sygn. akt II Ca 974/17

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach – II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Cezary Klepacz

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Rafał Adamczyk (spr.)

Sędzia Sądu Okręgowego Bartosz Pniewski

Protokolant: sekretarz sądowy Beata Wodecka

po rozpoznaniu w dniu 10 lutego 2020 r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z wniosku J. D.

z udziałem T. F., A. R. (1) i A. R. (2)

o dział spadku i podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestnika T. F.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 13 lutego 2017 r., sygn. akt I Ns 485/10

postanawia:

I zmienić zaskarżone postanowienie:

1. w punkcie I (pierwszym) w całości i dokonać działu spadków po G. F. i J. F. (1) oraz podziału majątku wspólnego G. F. i J. F. (1), obejmującego nieruchomości położoną w N., gmina D., składającą się z działek ewidencyjnych nr (...), o łącznej powierzchni 4,41 ha, dla której to nieruchomości nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów - w ten sposób, że:

a) dokonać podziału działki ewidencyjnej nr (...) na działki oznaczone numerami: 4/1 o powierzchni 1,3025 ha, 4/2 o powierzchni 1,1220 ha i 4/3 o powierzchni 0,1755 ha, przedstawione na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego w zakresie geodezji i kartografii S. W. w dniu 12 lutego 2019 r., opracowanej w wyniku prac geodezyjnych i kartograficznych, których rezultaty zawiera operat techniczny wpisany w dniu 24 października 2019 r. do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, prowadzonego przez Starostę (...), pod numerem P. (...).2019. (...) i

- przyznać na własność J. D., synowi J. i H. działkę nr (...) o powierzchni 1,1220 ha,

- przyznać na własność T. F., synowi J. i G. działkę nr (...) o powierzchni 1,3025 ha,

- przyznać na współwłasność po 1/2 (jednej drugiej) części J. D., synowi J. i H. i T. F., synowi J. i G. działkę nr (...) o powierzchni 0,1755 ha;

b) przyznać A. R. (1), córce J. i D. i A. R. (2), synowi S. i K. na współwłasność, na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej, działkę nr (...) o powierzchni 1,81 ha;

2. w punkcie II (drugim) w całości i zasądzić od T. F. na rzecz J. D. tytułem dopłaty kwotę 13409 zł (trzynaście tysięcy czterysta dziewięć złotych), płatną w terminie do 10 marca 2020 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek uchybienia terminowi płatności;

3. w punkcie III (trzecim) w całości i zasądzić od A. R. (1) i A. R. (2) solidarnie na rzecz J. D. tytułem dopłaty kwotę 37648 zł (trzydzieści siedem tysięcy sześćset czterdzieści osiem złotych), płatną w terminie do 10 marca 2020 r.,

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek uchybienia terminowi płatności;

II oddalić apelację w pozostałej części;

III nakazać pobrać od J. D. i T. F. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach kwoty po 5293,13 zł (pięć tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt trzy złote trzynaście groszy) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych w postępowaniu apelacyjnym;

IV orzec, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ca 974/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 13 lutego 2017 r., sygn. akt I Ns 485/10, Sąd Rejonowy w Kielcach: (I) dokonał działu spadku po G. F. i J. F. (1) oraz podziału majątku wspólnego G. F. i J. F. (1), w skład którego wchodzi nieruchomość położona w N., gm. D., składająca się z działek nr (...), dla których nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów, w ten sposób, że: (1.) przyznał J. D., s. J. i H., działkę nr (...) o powierzchni 2,45 ha, położoną w N., gm. D., powstałą z podziału działki nr (...), przedstawioną na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, prowadzonego przez Starostę (...), w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...) .2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów; (2.) przyznał T. F. działkę nr (...) o powierzchni 0,15 ha, położoną w N., gm. D., powstałą z podziału działki nr (...), przedstawioną na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, prowadzonego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...) .2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów; (3.) przyznał A., c. J. i D., i A., s. S. i K., małżonkom R. na współwłasność na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej działkę nr (...) o powierzchni 1,81 ha, położoną w N., gm. D., dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów; (II) zasądził od J. D. na rzecz T. F. tytułem dopłaty kwotę 163892 zł, płatną w terminie trzech miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek uchybienia terminowi płatności; (III) zasądził od A. R. (1) i A. R. (2) solidarnie na rzecz T. F. tytułem dopłaty kwotę 48607 zł, płatną w terminie trzech miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek uchybienia terminowi płatności; (IV) oddalił żądanie T. F. przeciwko A. R. (1) o zwrot nakładów; (V) oddalił żądanie T. F. przeciwko A. R. (2) o zwrot nakładów; (VI) oddalił żądanie T. F. przeciwko J. D. o zwrot nakładów; (VII) nakazał pobrać od J. D. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kielcach kwotę 4519,98 zł tytułem zwrotu wydatków; (VIII) nakazał pobrać od T. F. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kielcach kwotę 6109,98 zł tytułem zwrotu wydatków; (IX) nakazał pobrać od A. R. (1) i A. R. (2) solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kielcach kwotę 4769,98 zł tytułem zwrotu wydatków oraz 250 zł tytułem brakującej części opłaty; (X) orzekł, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Powyższe postanowienie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 27 stycznia 1940 r. przed notariuszem L. W. G. M. i J. F. (2) oświadczyli, że zamierzają wstąpić w związek małżeński i że wszelki majątek, jaki posiadają lub będą w przyszłości posiadać, będzie stanowił ich wspólność majątkową małżeńską i tym samym aktem notarialnym rodzice G. K. i M., małżonkowie M. - darowali jej osadę włościańską we wsi N., gm. D., oznaczoną nr 3 o powierzchni 4,4014 ha. Wkrótce po sporządzeniu powyższego aktu G. M. i J. F. (2) zawarli związek małżeński. Nieruchomościom, o których mowa w powyższym akcie notarialnym, odpowiadają obecnie działki nr (...) o powierzchni 2,60 ha i nr 76 o powierzchni 1,81 ha.

J. F. (2) zmarł w dniu 8 lutego 1984 r. Spadek po nim nabyli: żona G. F. w 1/4 części oraz dzieci: S. F., T. F., H. D., K. F., Z. Ł. i J. F. (2) po 3/24 części, z tym że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne nabyli: żona G. F. oraz syn T. F. po 1/2 części.

G. F. zmarła w dniu 11 grudnia 1999 r. Spadek po niej na podstawie ustawy nabyli: T. F., H. D., K. F., Z. Ł. i J. F. (2) po 1/6 części oraz J. F. (3) i M. B. po 1/12 części, z tym że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne nabyli: T. F., H. D., K. F., Z. Ł. i J. F. (2) po 1/5 części.

T. F. mieszka w D., w odległości 6 km od spadkowego gospodarstwa, gdzie ma grunt o powierzchni 80 arów. Po śmierci matki uprawiał część działki nr (...), a część tej działki użytkował jako łąkę i taki stan istniał do 2008 r. Korzystał z pomocy H. B., od którego pożyczał ciągnik i maszyny, a początkowo to H. B. wykonywał koszenie, w zamian za to synowi T. F., którzy także mu pomagali, naprawiali H. B. sprzęty albo odpracowywano pomoc na jego polu. Działka nr (...) nie była uprawiana.

Na działce nr (...) znajdują się budynki stawiane za życia spadkodawców, tj. budynek mieszkalny budowany w latach 1973 – 1974, stajnia z kamienia, murowana stodoła z 1965 r. Budynek mieszkalny został postawiony po pożarze, w którym uległ spaleniemu stary dom. Spadkodawcy kupowali materiały na budowę, w których przywożeniu pomagał J. F. (2), pracujący wówczas jako kierowca i częściowo finansujący zakup niektórych materiałów. W tym czasie z rodzicami mieszkali też T. F. i K. F., z tym, że K. w trakcie trwania budowy był małym dzieckiem - urodził się w (...) r. T. nie pracował zawodowo i nie uczył się - edukację zakończył na szkole podstawowej i pozostał w domu, pomagając rodzicom w gospodarstwie i pomagając przy budowie domu. Przy budowie pomagali również w miarę swoich możliwości Z. Ł. i jej mąż, którzy nie mieszkali w N..

T. F. wyprowadził się z domu rodzinnego do D. a K. do K.. Po śmierci spadkodawcy z domu po pewnym czasie wyprowadziła się również G. F., z uwagi na agresywne zachowania syna J., który nadużywał alkoholu. Zamieszkała najpierw u córki Z. Ł., potem u syna T., a w końcu przeniosła się do (...) w K..

W budynku mieszkalnym pozostał J. F. (2), który mieszkał tam do śmierci tj. do 2014 r. J. F. (2) nie dbał o budynek, nie remontował go. Budynek uległ pożarowi, po którym mąż Z. Ł. przywiózł okna wymontowywane w spółdzielni mieszkaniowej, aby zabezpieczyć budynek na zimę. T. F. miał zawartą umowę ubezpieczenia budynków znajdujących się na terenie nieruchomości w N. w 2011 r. ze składką w wysokości 172 zł rocznie

W trakcie trwania postępowania, do 2015 r. żadna z działek nie była uprawiana, w sierpniu 2015 r. T. F. wyciął rosnące na niej samosiejki, a na początku października zasiał na niej zboże. Postępowanie administracyjne prowadzone w sprawie wycinki drzew zostało umorzone decyzją z dnia 6 września 2016 r.

W dniu 24 stycznia 2012 r. J. F. (2) aktem notarialnym, sporządzonym przed notariuszem E. S. za nr rep. A 133/2012 darował swój udział w gospodarstwie rolnym, wchodzącym w skład spadku po G. F., wynoszący 1/5 część, córce A. R. (1), która zgodnie z jego poleceniem zobowiązała się w przypadku nabycia w wyniku działu spadku zabudowanej działki dokonać remontu budynku w części zamieszkałej przez J. F. (2) i ustanowić na jego rzecz nieodpłatnie i dożywotnio służebność osobistą, polegającą na prawie korzystania z tego budynku i z działki w niezbędnym zakresie, a w przypadku nabycia działki niezabudowanej, zobowiązała się do wybudowania na nabytej nieruchomości małego domu mieszkalnego i ustanowienia takiej samej służebności.

W dniu 2 marca 2012 r. K. F. aktem notarialnym, sporządzonym przed notariuszem E. S. za nr rep. A 481/2012 sprzedał swój udział w gospodarstwie rolnym wchodzącym w skład spadku po G. F., wynoszący $\frac{1}{5}$ część, A. i A. małżonkom R.

W dniu 20 marca 2012 r. Z. Ł. aktem notarialnym, sporządzonym przed notariuszem R. T. za nr rep. A 448/2012 darowała swój udział w spadku po G. F., w tym wynoszący $\frac{1}{5}$ część udział w gospodarstwie rolnym, H. D., która ten darowany udział oraz udział przysługujący jej w tej samej wysokości, czyli łącznie $\frac{2}{6}$, wraz z udziałem wynoszącym $\frac{2}{5}$ w gospodarstwie rolnym darowała na rzecz J. D.

W toku postępowania zlecono dokonanie podziału działki nr (...) na działki budowlane - oznaczoną jako 4/1 i niezbudowaną oznaczoną jako 4/2. Wartość działki (...) wraz z budynkami wynosi 128725 zł, działki (...) - 419810 zł, a działki (...) - 304525 zł

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w niniejszej sprawie nie było pomiędzy uczestnikami sporu, co wchodzi w skład spadku po J. F. (2) i G. F., a mianowicie, że są to położone w N. działki oznaczone nr (...) - o powierzchni 2,6 ha i nr 76 - o powierzchni 1,81 ha. (...) te nie mają wprawdzie urządzonej księgi wieczystej, jednak istnienie tytułu prawnego do tych nieruchomości nie budzi wątpliwości - małżonkowie F. nabyli je na podstawie umowy darowizny, sporządzonej w efekcie zawarcia przez nich związku małżeńskiego, dokonanej przez małżonków M., posiadających tytuł prawny w postaci orzeczenia Sądu - okoliczność ta została ustalona w oparciu o niekwestionowane przez żadnego z uczestników dokumenty i opinię biegłego geodety M. S., którą Sąd w pełni podzielił. Nie było przy tym sporne, że udziały małżonków we wspólnym majątku były równe. Nie była również sporna wysokość udziałów w nieruchomości, która na mocy powyższej umowy stanowiła przedmiot wspólności małżeńskiej małżonków F..

Spadek po J. F. (2) co do gospodarstwa rolnego nabyli jego żona G. F. i syn T. F. po $\frac{1}{2}$, a po G. F. w zakresie gospodarstwa - (...), H. D., K. F., Z. Ł. i J. F. (2) po $\frac{1}{5}$ części. Udziały spadkobierców małżonków F. wynosiły zatem w spadkowym gospodarstwie rolnym: w przypadku T. F. - po J. F. (2) $\frac{1}{2}$ części z $\frac{1}{2}$, czyli $\frac{1}{4}$ oraz po G. F., której udział wynosił $\frac{3}{4} - (\frac{1}{2} + \frac{1}{2} z \frac{1}{2})$, $\frac{1}{5} z \frac{3}{4} = \frac{3}{20}$, czyli łącznie $\frac{8}{20}$, a udziały J. F. (2), s. J., Z. Ł., H. D. i K. F., którzy spadek nabyli jedynie po G. F. - po $\frac{3}{20}$ części.

Ponieważ przedmiotem działu spadku, co nie było ostatecznie sporne, było wyłącznie gospodarstwo rolne, postanowieniem z dnia 22 października 2010 r. Sąd Rejonowy zwolnił od udziału w sprawie J. F. (3), M. G. i A. G., którzy nie dziedziczyli gospodarstwa rolnego.

Po dokonanych umowach dotyczących spadku, tj. darowizny dokonanej przez J. F. (2) na rzecz córki A. R. (1) udziału wynoszącego $\frac{3}{20}$ części, darowizny dokonanej przez Z. Ł. na rzecz H. D., a następnie H. D. co do darowego jej udziału i jej własnego udziału w spadku po matce, czyli łącznie $\frac{6}{20}$ części na rzecz J. D. oraz sprzedaży wynoszącego $\frac{3}{20}$ części udziału przez K. F. na rzecz A. i A. małżonków R., ostatecznie udziały w nieruchomości wyniosły: T. F. - $\frac{8}{20}$ części, J. D. - $\frac{6}{20}$ części, A. R. (1) - $\frac{3}{20}$ części oraz A. i A. małżonkowie R. - $\frac{3}{20}$ części, przy czym ci ostatni zgodnie wnosili, aby nieruchomość została im przyznana na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej.

Aby ustalić, czy dokonanie podziału tego gospodarstwa nie będzie sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu rolnictwa. Biegły K. P. w swojej opinii stwierdził, że podział taki jest dopuszczalny, z uwagi na to, iż cała powierzchnia nie była użytkowana rolniczo i w gospodarstwie nie jest prowadzona hodowla zwierząt. Wskazał również na fakt, że obie działki posiadają uzbrojenie, położone są bezpośrednio przy drodze publicznej, a zgodnie z obowiązującym wówczas studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy D., działka nr (...) na głębokości 587 m była położona na terenach zabudowy mieszkaniowej z usługami, z przewagą zabudowy jednorodzinnej, a dopiero pozostała część - na terenach rolnych, a działka nr (...) - na głębokości 414 m była położona na terenach zabudowy mieszkaniowej z usługami, z przewagą zabudowy jednorodzinnej, natomiast pozostała część - na terenach rolnych. Sąsiednie działki nie były uprawiane, ale dokonano ich podziału na działki budowlane. Biegły podniósł również, że z uwagi na odległość od gospodarstwa

prowadzonego przez T. F. (6 km) i niską klasę spadkowego gruntu, uprawa tych gruntów byłaby nieopłacalna z ekonomicznego punktu widzenia.

Sporny był sposób dokonania podziału spadkowej nieruchomości. Składa się ona z dwóch działek położonych w N., usytuowanych po dwóch stronach drogi, z których jedna zabudowana jest budynkami w złym stanie technicznym, w tym budynkiem mieszkalnym, a druga to działka niezabudowana. W toku postępowania kilkakrotnie dochodziło do zmiany stanowiska przez w zasadzie wszystkich jego uczestników, zmieniał się także krąg uczestników w związku z dokonywanymi umowami dotyczącymi spadku, zmieniła się także sytuacja faktyczna, bowiem w toku postępowania w 2014 r. zmarła jedyna osoba, która mieszkała na terenie spadkowej nieruchomości, tj. J. F. (2). Ostatecznie wnioskodawca i uczestnicy byli zgodni co do tego, aby T. D. otrzymał wydzieloną z działki nr (...) działkę siedliskową, a J. D. pozostałą część działki nr (...), natomiast spornym było, kto ma otrzymać działkę nr (...), bowiem o jej przyznanie ubiegli się zarówno J. D., jak i małżonkowie R. T. F. zmieniał swoje stanowisko, ale ostatecznie powrócił do żądania przyznania mu w całości działki nr (...), sprzeciwiając się jej podziałowi. W początkowej fazie postępowania był on osobą o największym udziale w spadkach z uwagi na fakt, że tylko on spośród dzieci nabył spadek po ojcu, jednak sytuacja zmieniła się w toku postępowania i ostatecznie jego udział nie odbiegał aż tak znacząco od udziałów pozostałych osób, wynosząc 8/20, przy udziałach 6/20 J. D. i łącznie małżonków R. i samej A. R. (1). T. F., jak wyżej wskazano, ubiegał się o przyznanie mu siedliskowej części działki nr (...), czemu ostatecznie nie sprzeciwiali się pozostali i w związku z powyższym Sąd Rejonowy przyznał mu tę działkę, a pozostałą jej część przyznał J. D., co również nie było sporne. Zdaniem Sądu Rejonowego, uwzględnienie w całości stanowiska T. F., a więc przyznanie mu także działki nr (...), prowadziłoby do sytuacji, w której jeden ze spadkobierców otrzymałby zarówno działkę siedliskową wraz z budynkami, jak i kolejną działkę, która potencjalnie również może być przeznaczona pod zabudowę mieszkaniową, o łącznej wartości znacznie przekraczającej przysługujący mu udział w spadku, podczas gdy inni nie otrzymaliby żadnych nieruchomości, a jedynie mieliby zasądzoną spłatę. W tej sytuacji Sąd pierwszej instancji przyznał działkę (...) małżonkom R. Zgodnie z opinią biegłego W. D., która nie była kwestionowana, wartość tej działki jedynie nieznacznie odbiega od przysługującego małżonkom R. i samej A. R. (1) udziału w spadku. Łączna bowiem wartość działek (...) to 853060 zł, wartość tej działki to 304525 zł, ich udział 6/20, a 6/20 części z 843060 zł to 255918 zł.

Sąd przyznał wydzieloną z działki nr (...) działkę oznaczoną przez geodetę S. W. jako 4/1 T. F., a wartość tej działki to 128725 zł, J. F. (4) - pozostałą część działki, tj. działkę (...) o wartości 419810 zł, a małżonkom R. na współwłasność, na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej, działkę nr (...) o wartości 304525 zł. Powyższe spowodowało konieczność zasądzenia na rzecz T. F. spłat od tych spadkobierców, którzy otrzymali nieruchomości o wartości przekraczającej wysokość ich udziałów w spadku. W przypadku J. F. (4) jest to kwota 163892 zł, bowiem 6/20 z 853060 zł to 255918 zł, a 419810 zł - 255 918 zł = 163 892 zł, natomiast w przypadku małżonków R., jak wyżej wskazano - 48 607 zł. Zasądzając powyższe kwoty Sąd Rejonowy ustalił termin płatności na okres 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek uchybienia terminowi płatności, mając na uwadze, że są to, zwłaszcza w przypadku wnioskodawcy, kwoty wysokie i zapewne potrzebny będzie czas na ich zgromadzenie, np. poprzez uzyskanie kredytu.

Co do roszczenia T. F. o zwrot nakładów, Sąd pierwszej instancji wskazał, że początkowo zostało ono zgłoszone w sposób ogólnikowy, następnie podano kwoty, jakich domagał się z tytułu nakładów w postaci opłacania składki na ubezpieczenie, podatku i postawienia części ogrodzenia, bez wskazania jakiej kwoty i od kogo żądał, a także kwoty z tytułu nakładów na budowę domu na działce nr (...). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, tego typu roszczenia, pomimo że rozpoznawane są w sprawach nieprocesowych, powinny być zgłaszane w sposób analogiczny do roszczeń procesowych, a zatem należy wskazać wysokość żądanej kwoty i osobę, od której jest ona żądana; podlegają one takiemu reżimowi dowodowemu jak roszczenia zgłaszane w toku procesu, a zatem osoba zgłaszająca takie roszczenie powinna je wykazać, zarówno co do zasady, jak i co do wysokości. Jeżeli chodzi o pierwotnie zgłoszone roszczenia, to nie były one wyartykułowane w takiej formie - T. F. w piśmie jedynie wymienił poniesione nakłady i obciążenia, a nadto nie zostało wykazane, że poniósł te nakłady w wysokości jaką wskazał w piśmie. Wprawdzie do akt zostało złożone pismo zawierające żądanie zasądzenia konkretnych kwot, tj. po 30000 zł od J. D., A. R. (1) i A. R. (2) (k. 394),

ale z pisma tego wynika, że dotyczy to nakładów w postaci pracy własnej przy wznoszeniu budynku mieszkalnego i stanowiło ono wykonanie zobowiązania nałożonego na rozprawie w dniu 8 lipca 2014 r. w związku ze zgłoszeniem na jednej z rozpraw tego żądania do protokołu. Również i to żądanie, w ocenie Sądu Rejonowego, nie zasługiwało na uwzględnienie. W sprawie nie było kwestionowane, że T. F. wykonywał część prac przy budowie domu rodzinnego, jednak była kwestionowana możliwość zgłaszania roszczenia z tego tytułu. W ocenie Sądu Rejonowego, pozostali uczestnicy mają rację, że pracy tej nie należy traktować jako podlegający rozliczeniu nakład na nieruchomości, skoro w dacie wykonywania tych prac właścicielami nieruchomości byli rodzice uczestnika, a wykonywana praca miała charakter naturalnej pomocy świadczonej przez syna rodzicom. Jak wynika z zeznań samego uczestnika, nie pracował on w tym czasie zawodowo, nie uczył się, bowiem edukację zakończył na szkole podstawowej i pozostawał na utrzymaniu rodziców, którym pomagał w domu i gospodarstwie, więc naturalnym było, że wraz z rodzicami w miarę swoich możliwości pracował przy budowie domu, w którym miał wraz z nimi zamieszkać, co było konieczne w związku ze spalaniem się poprzedniego budynku. Przy budowie pomagała także córka Z. Ł. wraz z mężem, którzy już tam nie mieszkali i J., choć w inny sposób – załatwiają i dowożąc część materiałów na budowę i częściowo finansując, J. mieszkał już wtedy w W., a K. był małym dzieckiem. Na marginesie Sąd Rejonowy dodał, że niezrozumiałym i w żaden sposób niewyjaśnionym jest skierowanie roszczenia o zapłatę łącznie kwoty 60000 zł przeciwko A. R. (1) i A. R. (2), przy kwocie 30000 zł żądanej od J. D., w sytuacji gdy łączny udział małżonków R. i samej A. R. (1) jest równy udziałowi J. F. (4).

Orzeczenie o kosztach postępowania zostało oparte na treści art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie. W sprawie zachodziła konieczność poniesienia wydatków związanych z wypłaceniem biegłym wynagrodzeń, a także konieczność uiszczenia brakującej części opłaty od wniosku. Orzeczenie w tym zakresie zostało wydane w oparciu o treść art. 83 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w związku z art. 113 tej ustawy. Wynagrodzenie dla biegłej M. S., wynoszące 2293,22 zł, zostało wypłacone z zaliczek uiszczonych w kwotach po 150 zł przez T. F. (k. 38) i H. D. (k. 39), a zakresie kwoty 1993,22 zł - tymczasowo z sum Skarbu Państwa, dla pozostałych biegłych - w całości z sum Skarbu Państwa, dla K. P. w kwocie 1204,99 zł (k.200) (przy czym nie zostały wykorzystane zaliczki uiszczone przez T. F. - k. 178 i H. D. - k. 177, w kwotach po 100 zł), dla W. D. - 3733,09 zł (k. 293) i 3401,09 zł (k. 462), dla S. W. - 3787,45 zł, 1194,22 zł (k. 420) i 285,87 zł (k. 513). Łącznie wypłacone wynagrodzenia to kwota 15899,93 zł, a z sum Skarbu Państwa – 15 599,93 zł, zatem stosownie do wysokości udziałów T. F. powinien koszty te pokryć w 8/20 części, a więc w kwocie 6359,98 zł, a wpłacił zaliczki w łącznej kwocie 250 zł, zatem pozostaje do ściągnięcia kwota 6109,98 zł, J. D. w 6/20 części, a więc w kwocie 4769,98 zł, przy czym zaliczono zaliczki uiszczone w łącznej kwocie 250 zł przez H. D., zatem pozostaje kwota 4519,98 zł i małżonkowie R. – w 6/20 części, czyli w kwocie 4769,98 zł.

Uczestnik T. F. wniósł apelację od powyższego postanowienia. Zaskarżył orzeczenie Sądu Rejonowego w części:

- co do pkt I ppkt 1. postanowienia, przyznającego na rzecz J. D. działkę nr (...), w części przekraczającej wielkość udziału J. D. w spadku, tj. powyżej wartości 255918 zł,
- co do pkt I ppkt 3. postanowienia, przyznającego na rzecz małżonków A. R. (1) i A. R. (2) działkę nr (...),
- co do pkt II postanowienia, zasądającego na rzecz T. F. od J. D. kwotę 163892 zł tytułem dopłaty,
- co do pkt III postanowienia, zasądającego na rzecz T. F. solidarnie od małżonków A. R. (1) i A. R. (2) kwotę 48 607 zł tytułem dopłaty.

Skarżący zarzucił powyższym rozstrzygnięciom:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 212 § 1 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. poprzez przyznanie na rzecz wnioskodawcy i uczestników nieruchomości o wartościach rażąco odbiegających od wartości ich udziałów w spadku oraz idące za tym zasądzenie znacznej wysokości dopłat na rzecz T. F., podczas gdy istniała możliwość podziału

nieruchomości w taki sposób, aby przyznać wnioskodawcy i uczestnikom wydzielone działki o wartości zbliżonej do ich udziałów w spadku;

2. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez przyznanie na rzecz J. D. nieruchomości o powierzchni i wartości przekraczającej jego wniosek, tzn. przewyższającej wartością udziału wnioskodawcy w spadku,

- art. 212 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez uznanie, iż T. F. wnosił o przyznanie na jego rzecz działek nr (...), a na rzecz J. D. w całości działki nr (...) oraz o brak przyznania na rzecz małżonków A. i A. R. (2) jakiegokolwiek nieruchomości, podczas gdy T. F. wnosił o podział pomiędzy małżonków R. i J. D. działki nr (...) w częściach proporcjonalnych do ich udziałów w spadku;

- art. 212 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w zw. art. 299 k.p.c. poprzez uznanie, iż J. D. wnosił o przyznanie na jego rzecz działki nr (...) w całości, podczas gdy wnioskował on o przyznanie na jego rzecz części tej działki w stosunku do wartości udziału w spadku;

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 258 k.p.c. poprzez uznanie, iż poza T. F. również zamieszkały na przedmiotowej nieruchomości J. F. (2) dokonywał nakładów na nieruchomość, podczas gdy z zeznań świadków wynika, że J. F. (2) nadużywał alkoholu, urządzał libacje, umyślnie niszczył zabudowania oraz usiłował nie dopuszczać T. F. do prac zachowawczych i naprawczych na nieruchomości, jak również podczas wznoszenia budynku znajdującego się na działce nr (...) unikał prac budowlanych.

Wobec powyższego, apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez:

- przyznanie T. F. działki nr (...) o powierzchni 0,15 ha, położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,

- przyznanie T. F. działki nr (...) o powierzchni 1,81 ha, położonej w N., gm. D., dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,

- przyznanie J. D. części o powierzchni 1,225 ha działki nr (...) położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,

- przyznanie małżonkom A. i A. R. (2) części o powierzchni 1,225 ha działki nr (...) położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,

- zlecenie geodecie uprawnionemu sporządzenia projektu podziału działki nr (...), położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów, zgodnie z podziałem wnioskowanym powyżej,

- orzeczenie o dopłatach uwzględniających różnicę pomiędzy wartościami udziałów w spadku i nieruchomościami przyznanymi wnioskodawcy i uczestnikom,

ewentualnie, gdyby Sąd Okręgowy uznał, iż powyższy sposób działu spadku jest niezasadny, z ostrożności procesowej skarżący wniósł o zmianę skarżonego postanowienia poprzez:

- przyznanie T. F. działki nr (...) o powierzchni 0,15 ha, położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,
- przyznanie T. F. części o powierzchni 0,96 ha działki nr (...), położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,
- przyznanie J. D. części o powierzchni 1,49 ha działki nr (...), położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,
- przyznanie małżonkom A. i A. R. (2) działki nr (...) o powierzchni 1,81 ha, położonej w N., gm. D., dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów,
- zlecenie geodecie uprawnionemu sporządzenia projektu podziału działki nr (...) położonej w N., gm. D., powstałej z podziału działki nr (...), przedstawionej na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego S. W., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Starostę (...) w dniu 13 grudnia 2016 r. za nr P. (...).2016. (...), dla której nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów, zgodnie z podziałem wnioskowanym powyżej,
- orzeczenie o dopłatach uwzględniających różnicę pomiędzy wartościami udziałów w spadku i nieruchomościami przyznanymi wnioskodawcy i uczestnikom.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja doprowadziła do zmiany zaskarżonego postanowienia w sposób wskazany w sentencji orzeczenia Sądu Okręgowego.

Sąd Odwoławczy podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je jako własne.

W toku postępowania apelacyjnego uległy zmianie stanowiska wnioskodawcy i uczestników. J. D. zgłosił ostatecznie żądanie dokonania działu spadków po G. F. i J. F. (1) oraz podziału majątku wspólnego G. F. i J. F. (1) w ten sposób, aby przy fizycznym podziale działki nr (...) uwzględnić - oprócz wydzielonych z niej działek nr (...), odpowiadających wartością udziałom J. D. i T. F. we współwłasności nieruchomości - działkę pozostającą we współwłasności wnioskodawcy i uczestnika, stanowiącą dojazd w obrębie działki nr (...) na całej długości działki nr (...). Uczestnik T. F. przyłączył się do tego żądania. Nie było też sporu co do tego, aby działkę nr (...) o powierzchni 1,81 ha przyznać A. R. (1) i A. R. (2) na współwłasność, na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej (k. 731).

Modyfikacja żądań, dokonana w postępowaniu przed sądem odwoławczym przez wnioskodawcę i uczestników jest dopuszczalna, bowiem w takim przypadku nie znajduje zastosowania ograniczenie wynikające z przepisu art. 383 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Postępowanie apelacyjne, przy jego kontrolnej roli, ma jednak charakter rozpoznawczy, a Sąd Okręgowy rozstrzygający sprawę w drugiej instancji w granicach apelacji, zachowuje funkcję sądu merytorycznego (art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Zmiana wniosku w przedmiocie sposobu działu spadku i podziału majątku wspólnego, możliwa i skuteczna na etapie postępowania apelacyjnego, nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek oceny zasadności takiego wniosku.

Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami stosuje się odpowiednio, na podstawie odesłania z art. 46 k.r.o. i art. 567 § 3 k.p.c., przepisy o dziale spadku (art. 680 – 689 k.p.c.), natomiast zgodnie z art. 688 k.p.c., zawierającym kolejne odesłanie, odpowiednie zastosowanie w sprawie o dziale spadku znajdują przepisy o zniesieniu współwłasności (art. 617 – 625 k.p.c.). Przepis art. 211 k.c. stanowi, iż każdy współwłaściciel może żądać zniesienia współwłasności poprzez podział rzeczy wspólnej, chyba że podział ten byłby sprzeczny z przepisami ustawy lub ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem rzeczy albo pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości. W myśl art. 622 § 2 k.p.c., gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli projektowany sposób podziału nieruchomości na części zostanie zaznaczony na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych, a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych. Jak wskazuje przepis art. 623 k.p.c., jeżeli brak podstaw do wydania postanowienia w myśl artykułu poprzedzającego, a zachodzą warunki do dokonania podziału w naturze, sąd dokonuje tego podziału na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno - gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się przez dopłaty pieniężne.

Z niekwestionowanej przez wnioskodawcę i uczestników opinii biegłej z zakresu budownictwa A. R. (3) wynika, że podział działki nr (...) w taki sposób, aby wydzielić z niej działki o powierzchni odpowiadającej określonej wartościowo wielkości udziałów wnioskodawcy i uczestnika T. F., przy założeniu, iż uczestnikowi zostanie przyznana na własność działka nr (...), usytuowana od strony drogi publicznej, a we współwłasności wnioskodawcy i uczestnika pozostanie działka nr (...), stanowiąca dojazd w obrębie działki nr (...) na całej długości działki nr (...), nie będzie sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem nieruchomości, nie pociągnie za sobą istotnej zmiany rzeczy lub znacznego zmniejszenia jej wartości i ułatwi zarządzanie nowo powstałymi nieruchomościami (k. 597 – 601, 731), przy czym szerokość utworzonej działki nr (...) powinna uwzględniać treść uchwały nr XLIII/72/2014 Rady Miejskiej w D. z dnia 30 października 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa N. Część A na terenie gminy D., stosownie do którego szerokość nowo wydzielanych dróg wewnętrznych nie może być mniejsza niż 5 m (§ 6 ust. 1 uchwały - k. 736v).

Biorąc pod uwagę zgodne stanowisko wnioskodawcy i uczestników (art. 622 § 2 k.p.c.), Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie I w całości i dokonał działu spadków po G. F. i J. F. (1) oraz podziału majątku wspólnego G. F. i J. F. (1), obejmującego nieruchomości położoną w N., gmina D., składającą się z działek ewidencyjnych nr (...), o łącznej powierzchni 4,41 ha, dla której to nieruchomości nie jest prowadzona księga wieczysta ani zbiór dokumentów - w ten sposób, że dokonał podziału działki ewidencyjnej nr (...) na działki oznaczone numerami: 4/1 o powierzchni 1,3025 ha, 4/2 o powierzchni 1,1220 ha i 4/3 o powierzchni 0,1755 ha, przedstawione na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego w zakresie geodezji i kartografii S. W. w dniu 12 lutego 2019 r., opracowanej w wyniku prac geodezyjnych i kartograficznych, których rezultaty zawiera operat techniczny wpisany w dniu 24 października 2019 r. do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, prowadzonego przez Starostę (...), pod numerem P. (...).2019. (...) (k. 842) i: przyznał na własność J. D., synowi J. i H. działkę nr (...) o powierzchni 1,1220 ha; przyznał na własność T. F., synowi J. i G. działkę nr (...) o powierzchni 1,3025 ha; przyznał na współwłasność po 1/2 części J. D., synowi J. i H. i T. F., synowi J. i G. działkę nr (...) o powierzchni 0,1755 ha oraz przyznał A. R. (1), córce J. i D. i A. R. (2), synowi S. i K. na współwłasność, na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej, działkę nr (...) o powierzchni 1,81 ha.

Na podstawie opinii rzeczoznawcy majątkowego W. D. Sąd Okręgowy ustalił, że aktualna wartość nowo powstałych działek wynosi: co do działki nr (...) - 335320 zł, odnośnie działki nr (...) - 182860 zł, w zakresie działki nr (...) - 60130 zł, co do działki nr (...) - 301630 zł, a wartość całego majątku objętego postępowaniem zamyka się kwotą 879940 zł (k. 787 - 819).

Udział J. D. we współwłasności majątku spadkowego po G. F. i J. F. (1) wynosi 3/10 i odpowiada mu wartość 263982 zł, udział T. F. wynosi 4/10 i odpowiada mu wartość 351976 zł, a udziały A. R. (2) i A. R. (1) wynoszą łącznie 3/10 i

odpowiada im wartość 263982 zł. Wnioskodawca otrzymał działki o łącznej wartości 212925 zł (własność działki nr (...) o wartości 182860 zł i udział 1/2 we współwłasności działki nr (...), którego wartość wynosi 30065 zł), zatem o 51057 zł poniżej wartości jego udziału. Uczestnik T. F. otrzymał działki o łącznej wartości 365385 zł (własność działki nr (...) o wartości 335320 zł i udział 1/2 we współwłasności działki nr (...), którego wartość wynosi 30065 zł), czyli przekraczającej o 13409 zł wartość jego udziału. Uczestnicy A. R. (1) i A. R. (2) otrzymali na współwłasność, na zasadzie małżeńskiej wspólności ustawowej, działkę nr (...) o wartości 301630 zł - przekraczającej wartość ich udziałów o 37648 zł. W tej sytuacji należało zasądzić na rzecz J. D. od T. F. dopłatę w wysokości 13409 zł i solidarnie od A. R. (2) i A. R. (1) dopłatę o wartości 37648 zł (13409 zł + 37648 zł = 51057 zł). Dlatego też Sąd Okręgowy zmienił orzeczenie w zakresie dopłat zawarte w punktach II i III zaskarżonego postanowienia, określając termin ich płatności na dzień 10 marca 2020 r. – jako realny w odniesieniu do możliwości płatniczych uczestników i czasu trwania niniejszego postępowania.

Sąd Okręgowy oddalił zawarty w piśmie z dnia 2 grudnia 2019 r. wniosek J. D. o sporządzenie projektu podziału działki nr (...) przez innego biegłego sądowego z zakresu geodezji i kartografii, w którym zostaną uwzględnione różnice wartości gruntu, wynikające z położenia jego części względem drogi głównej, dostępności do mediów oraz powierzchni (k. 852 – 855). Wniosek ten zmierzał jedynie do przedłużenia postępowania, w którym zostały już ustalone aktualne wartości wydzielanych nieruchomości, a opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego odnosiła się do czynników wskazywanych przez J. D. (k. 787 – 819), nie była przez niego kwestionowana i była zgodna ze stanowiskiem wnioskodawcy co do sposobu podziału nieruchomości (k. 731). Przepisy art. 567 § 3 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., art. 211 k.c. i art. 623 k.p.c. wymagają, aby podział majątku wspólnego i dział spadku przez podział fizyczny rzeczy wspólnej uwzględniał nie tylko wielkość udziałów i nominalną wartość nowo powstałych nieruchomości, ale także zaspokajał interesy wszystkich współwłaścicieli, bez rażącego pokrzywdzenia jednych kosztem innych. Nie można przy tym oczekiwać, że w każdym wypadku podziału majątku wspólnego i działu spadku współwłaściciele otrzymają części rzeczy o wartości zbliżonej do wartości udziałów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r., I CSK 286/14, LEX nr 1677118; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 1999 r., II CKN 166/98, LEX nr 1214402). Sąd powinien brać pod uwagę wszelkie okoliczności mające wpływ na sposób podziału i ocenić interes społeczno – gospodarczy, który może spowodować dokonanie niezbędnych korekt i odejście od ścisłej zależności pomiędzy wartością udziału a wartością wydzielonych części nieruchomości. Wówczas dysproporcje te powinny zostać wyrównane stosownymi dopłatami. Bezcelowe byłoby w niniejszej sprawie rozważanie innych możliwości podziału działki nr (...), skoro wartość nieruchomości przyznanych T. F. jest wyższa od wartości jego udziału jedynie o 13409 zł (3,8 %) i tylko w granicach tej kwoty mogłyby zostać dokonane modyfikacje co do sposobu podziału działki nr (...) pomiędzy T. F. i J. D., skoro w podziale tej nieruchomości nie uczestniczyli A. R. (2) i A. R. (1). Nie można więc mówić o znaczącej różnicy pomiędzy wielkościami udziałów w spadku oraz wartością nieruchomości, które przypadły wnioskodawcy i uczestnikowi T. F..

Z przyczyn wskazanych wyżej, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w sposób wskazany w punkcie I sentencji. Stosownie do art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. apelacja uczestnika została oddalona w pozostałej części.

W punkcie III postanowienia Sąd Okręgowy rozstrzygnął na podstawie art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 785, ze zmianami) i art. 520 § 1 k.p.c. o nieuiszczonych kosztach sądowych w postępowaniu apelacyjnym. Przy orzekaniu w tym przedmiocie należy stosować odpowiednio reguły obowiązujące przy zwrocie kosztów postępowania nieprocesowego. W ramach wymienionych zasad sąd powinien kierować się okolicznościami i charakterem sprawy, rozsądkiem oraz względami słuszności (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasady prawnej z dnia 27 listopada 1967 r., III CZP 114/66, OSNC 1968/6/95). Nieuiszczone wydatki w postępowaniu apelacyjnym wyniosły 10586,26 zł (k. 602, 635, 694, 706, 767, 820, 843). Zdaniem Sądu Okręgowego, tymi kosztami powinni zostać obciążeni po połowie wnioskodawca J. D. i uczestnik T. F., bowiem tylko oni byli zainteresowani w dokonaniu podziału działki nr (...), a czynności do tego zmierzające łączyły się z powstałymi wydatkami. Dlatego też Sąd Okręgowy nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa od J. D. i T. F. kwoty po 5293,13 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych w postępowaniu apelacyjnym.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W postępowaniu nieprocesowym w zasadzie nie ma podstaw do domagania się przez uczestnika, który poniósł określone koszty, zwrotu ich od pozostałych uczestników (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CZ 101/10, LEX nr 898272). Dotyczy to również „spornych” w potocznym pojęciu postępowań nieprocesowych, jak sprawy o dział spadku, zniesienie współwłasności, czy podział majątku wspólnego. W tego rodzaju sprawach nie występuje sprzeczność interesów, o której mowa w art. 520 § 2 i 3 k.p.c., niezależnie od stanowiska uczestników i zgłaszanych przez nich twierdzeń i wniosków w przedmiocie składu, wartości i sposobu podziału majątku wspólnego. W postępowaniu tym uczestnicy są także w równym stopniu zainteresowani rozstrzygnięciem i ich interesy są wspólne o tyle, że celem postępowania jest wyjście ze wspólności majątkowej i uregulowanie wzajemnych stosunków majątkowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2010 r., III CZ 47/10, LEX nr 970082; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2011 r., II CZ 120/11, LEX nr 1298073; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2012 r., IV CZ 13/12, LEX nr 1232808; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2013 r., IV CZ 74/13, LEX nr 1388478).

SSO Rafał Adamczyk SSO Cezary Klepacz SSO Bartosz Pniewski